

Teleseniorien retki Fiskarssiin to 5.5.2022

Torstain toukokuun 5. päivänä päästiin vihdoin käymään porukalla Fiskarssissa. Tämä retki oli lähellä toteutumista jo 2 vuotta sitten mutta ”sattuneesta syystä” kaikki valmistelut oli peruttava. Allekirjoittaneella oli siksi jonkin verran kokemusta järjestelyistä ja lisäksi 10 vuotta vapaa-ajan asumisesta Fiskarssissa, joten minulle suotiin järjestelytehtävät. Matkalaisia oli yhteensä 21.

Klo 10 Kiasman turistibussipysäkiltä lähdettiin Ventoniemen pikkubussilla kohti Fiskarssia, Sää suosi matkaa ihan tyydyttävästi ja kuljettajana oli erittäin hyvä ja rauhallinen nuori Niko Lampinen. Ryhmässämme oli useita joille Raaseporin nurkat olivat tuntematonta seutua, joten ajoimme Billnäs'in pittoreskin ruukkialueen kautta. Billnäs'in aluetta isännöi nykyään - vuodesta 2009 - ”ruukinpatruuna” Olli Muurainen. Periaatteessa hän jatkaa samaa työtä jonka Turkulainen Carl Billsten aloitti v. 1641 kuningatar Kristiinan suosiolla eli Suomen toisen ruukin rakentamisen. Ensimmäinen oli Antskog, vuonna 1630 ja on 5 km Fiskarssista pohjoiseen.

Fiskarssiin saavuttiin mukavasti hieman ennen sovittua lounasaikaa. Lounas oli Suomen vanhimmassa hotelli- ja ravintola Wärdshus'issa. Nimi on kansan suussa lyhentynyt muotoon Wärssy. Paikka oli ihan tyhjä saapuessamme mutta vain 5 min kuluttua sali oli töpötäynnä ja se tietysti vaikutti tarjoiluun. Ja kun muu lounasporukka oli nuorehkoja miehiä, meteli oli aikamoinen. Parempi meidän kannalta olisi ollut opastettu kiertoajelu heti saavuttuamme ja lounas vasta klo 13 jälkeen, nimittäin ravintola tyhjeni lähes täysin silloin. Tämä ohjeeksi seuraavalle Fiskarssin matkan järjestäjälle.

No, sapuskat saatiin ja nälkäkin lähti – ainakin useimmilta. Matkapäivänä oli vaihtoehtoina lohi tai risotto. Kirjoittaja kuuli että kolmaskin samanlainen annos olisi hyvin maistunut – samaa mieltä on kirjoittajakin. Hovimestari kertoi lounaan loppupuolella ieman heidän työtiloistaan, keittiö on todella ahdas ja pienikokoinen. Historialliseen taloon ei ole helppoa tehdä laajennuksia ja Museovirastokin esteenä.

Lounaan jälkeen tavattiin Fiskars Village -yhdistyksen opas, Matti Piirainen. Hänen johdollaan ajettiin Fiskarssin kiinnostavimpiin paikkoihin ja hän kertoi mukavalla tyyllillään paikan historiasta ja tapahtumista.

Ihan Wärsсын vastapäätä Fiskarssinjoen toisella puolella oli 1600 -luvulta alkaen aina 1800 -luvulle saakka rautamasuuni. Sen raudantuotto oli todella vaatimatonta nykystandardin mukaan.

1600 -luvulla parhaimmillaan saatiin pelkistettyä rautaa n. 1000 kg vuorokaudessa, mutta esim. v. 1675 saatiin kevät- ja kesäaikaan vain n. 500 kg/vrk. Tällainen määrä kuitenkin antoi toimeentulon noin 200 työlaiselle ja heidän perheilleen, yhteensä n. 1000 hengelle.

Rautamalmi tuotiin – kumma kyllä – Tukholman ulkosaariston Utön kaivoksesta. Miksi näin? Merkittäviä rautaesiintymiä ei tunnettu Suomesta ja silloin raudan pelkistäminen malmista vaati paljon puuta. Ruotsissa olivat metsät kaikonneet kauas ruukkien ympäriltä. Suomessa oli puuta ja vesivoimaa mm pajavasaroitten käyttämiseen, niillä tehtiin aika huonolaatuisesta raudasta lähes teräksen tapaista. Rautamalmin tuonti ja raudan vienti vielä 200 v sitten tapahtui ihan Fiskarssin kylän kohdalla, koska Pohjanpitäjänlahti ja nykyinen Borgträsk olivat samaa lahtea.

Kylän keskellä rinteessä on komea Patruunan talo, Kivimuuriksikin kansan keskuudessa kutsuttu entinen Fiskarssin pääkonttori, nykyisin Fiskars -yhtiön juhlatila ”jossa daamit ja herrat kestitään, hienoja juomia tarjotaan ja sikaarit sauhuavat”. Tässä rakennuksessa on asunut Gustaf Mannerheim pikkupoikana ja oppaamme kertoi hänen olleen aikamoinen veitikka. Kuulemma järjesti kerran eräänlaisen kesäisen lumisateen; oli kerännyt höyhentyynyjä yläkertaan ja ravisteli niitä ikkunasta alas tuuleen.

Kellotornin vieressä on vanha Paloasema ja sen takana joen toisella puolella pieni kivitalo, siinä ollut puhelinkeskus ja pesula. Paikalla oleva ravintola on nimeltään tietysti Pesula.

Joen rannalla on puinen lasten leikkiveturi. Sen tilalla oli yli 50 v kapearaiteisen radan pieni veturi,

Pikku Pääsi. Nimittäin aikanaan Fiskarssista johti Pohjanpitäjänlahden pohjoispään Pohjankurun satamaan kapearaiteinen rautatie. Rautatie purettiin v. 1952 ja veturi jäi ikävästi taivasalle ja vandaalien armoille. 10 v sitten sen arvo havaittiin ja sitä entisöidään nyt Jokioisissa. 2 – 3 v kuluttua se tulee takaisin ja saa arvoisensa suojan. Allekirjoittanut kysyi Fiskarssin aikanaan Rautatiehallitukselta, mitä maksaisi jos entistettäisiin Fiskars – Pohjankuru -rata? ”Me ei ryhdytä mihinkään tivolihommiin, mutta arvio on 15 miljoonaa euroa”.

Jatkettiin bussilla Peltorivin pikkutalojen ohitse ja pysähdyttiin ns. Yläkoskella. Täällä sijaitsee Nikkari Oy:n huippulaatuisia puusepäntuotteita tekevä verstaas. Samassa rakennuksessa on alkanut Suomen mekaaninen konevalmistus, tehty ensimmäinen höyrykone häyryalus Majavaan v. 1851. Pikkutien päässä on Hasselbackan kolme n. 100 -vuotiasta työläisille tarkoitettua puutaloa. Samantapaisessa on allekirjoittanutkin viettänyt aikaa, vuosina 2004 – 2014. Vieressä Bakluran tanssilava. Kerrotaan että hevosvetoinen aura malliltaan ”Fiskars 10” oli niin hyvin suunniteltu että se kulki suoraan, siis ei vengurtautunut suuntaan tai toiseen. Fiskarssin tyttöjäkin kuulemma joskus kehuttiin tansseissa ”Fiskars 10:ksi” - ”menevät suoraan, eivät käänny millään”. Baklurasta hieman eteenpäin on Kieloniemi Degersjö -järven rannassa. Emme päässeet käymään koska tie oli veden peitossa. Siellä sijaitsee Kyläyhdistyksen hoidossa oleva erikoinen sauna. Sen ideoi ja rakensi eräänlainen elämäntaiteilija, Tapani Hietalahti. Tämän herran ideaa on myös vähän tunnettu Pauanne -kurssikeskus Kaustisen eteläpuolella. Sen omistaa nykyisin Aulis Junes, jolla ristiriitaisia tunteita herättävä komea talo Linnunlaulussa Töölönlahden itäpuolella ja jatkuvaa kärhämää Helsingin kaupungin kanssa.

Palattiin takaisin ja ihasteltiin mäen yllä olevaa kunnanlääkäriin taloa, olipa ennen heillä hienot asumukset! Vastapäätä järven toisella puolella keltainen talo, siellä on sijainnut Fiskarssin sairaala. Siis henkilökunnasta on pidetty aika hyvin huolta entisinäkin aikoina. Vanhan suuren navetan tiloissa on nykyään kynttiläpaja. Kiinnostusta ei ollut pysähtyä siinä vierailemaan, Joulunhan on aikaa 7 kk. Palattiin keskustaan ja nyt oli tarjolla omaa aikaa tahi mahdollisuus käydä Pohjankurussa taidemaalari Daniel Enckell'in ateljeella. Ryhmästämme 13 valitsi taiteen ja 10 shoppailun.

Ajettiin 4 km ja päädyttiin valkoiseen vanhan tehdasrakennuksen pihalle. Sähköinen portti oli kiinni ja se aukeni manuaalisesti kun Daniel tuli polkupyörällä avaamaan portin. Kohta selvisi että olisi ollut oikotiekin tarjolla ja siellä portti auki.

Taiteen ystävät pujottelivat talvisäilytyksessä olevien hulppeiden veneiden alta sekä sivuilta hallin päätyyn, josta metalliset kierreportaat ylös Danielin ateljeeseen. Ennakolta varoitettiin että kapeat korkokengät eivät täällä ole suotavia. Ateljee oli varmaan aika erikoinen näky useimmille ja jotkut tunsivat maalien ja käytettyjen liuotteiden tuoksun epämieluisena. Mutta punaviini maistui oikein hyvältä näin erikoisessa ympäristössä.

Daniel on esittävän taiteen mestari ja osaa samaa öljyväritekniikkaa kuin SUURET taiteilijat, mm Rembrantin tapaan valon ja varjon maalaamisen. Hän kertoi taiteestaan ja että hyvin monet töistään ovat epäkaupallisia. Ja suurikoisista maalauksistaan; ”sopisi Wahlroos'in Åminnen kartanon aulaan tai jonkun kappelin seinälle.

Opettaa maalaus- ja piirrostekniikkaa mm Helsingin Lapinlahden vanhan sairaalan tiloissa toimivassa Hera -taidekoulussa, siellä allekirjoittanutkin on päässyt käymään.

Ryhmäämme kiinnosti erityisesti maaalaus, jossa kolme miestä hyvin vaikeissa asennoissa lyyhistymässä roomalaisristin painon alle (roomalaisristi on T -kirjaimen mallinen). Mallina oli yksi mies, joka pystyi ottamaan hyvin vaikeita asentoja. Oli vain hetken niissä ja maalaus tehty suurelta osin valokuvien mukaan. Koko oli n. 180 x 220 cm. Maalauksen nimi on ”Tie” ja kuvaa ihmisen vaellusta tässä maailmassa.

Danielin Aina -täti muistaakseni innosti Danielin piirtämään, antoi ensimmäiset väriliidut hänelle lapsena. Hän pitääkin ”Aina” -maalaustaan tärkeimpänä työnään. Häkellyttävä ”Valkyyria” katsoo

tuimasti katselijaa silmiin ja pitää sylissään kivääriä, onneksi se osoittaa sivulle. Moni huomasi että pikkuhousut olivat unohtuneet. Kiinnostava ja vaikeatajuinen teos on ”Variksen laulu”, Siinä vanha mies kapaloitu lapsi sylissään ja varis kohotetun oikean käden päällä.

Pohjankurun ateljeelta palattiin takaisin Fiskarssiin ja otimme bussiin ns. shoppaajat. Oli aika lähteä Helsinkiin, kiersimme Pohjan (ruotsiksi Pojo) kylän kautta ja olimme Helsingissä Kiasman pysäkillä tasan 17.30.

Matkanjohtaja kiittää mukavia matkalaisia mieleenpainuvasta päivästä!

Harri Wickman 13.5.2022